

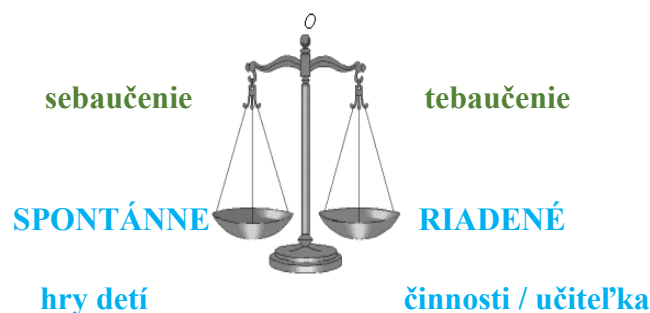
DIDAKTICKÉ OVPLYVNĽOVANIE ROZVÍJANIA KOMPETENCIÍ DETÍ VO VÝUČBE V MATERSKEJ ŠKOLE

Škôlka Limbach a jeho konvergentné (osobnostne) orientované zameranie výchovy a vzdelávania

↓ *play based curriculum* ↓

- je založené na princípe **INDIVIDUALIZÁCIE** v podmienkach skupiny, kde uplatňujeme **humanistický prístup** k vzdelávaniu a taktiež **zmysluplné učenie** (Aktívnosť-Konstruktívnosť-Kumulatívnosť-Autoregulatívnosť-Zacielenosť-Situačnosť-Individuálne rozlišnosti učenia sa).
- **Hru vnímame ako nevyhnutnú integrálnu súčasť kurikula – v prospech rozvoja detí.** Hľadáme rovnováhu medzi potrebami a záujmami detí a potrebami a záujmami spoločnosti.
- **Náš školský vzdelávací program: „ŠKOLA HROU“ - naše KURIKULUM – „beh života“ školy a dieťaťa“ .** Hľadáme rovnováhu medzi HROU a PRÁCOU.
- Pre rodičov máme pomocný manuál pre predškolákov : „Na ceste do školy, nie si sám...“
- **Vo veľkej miere sa venujeme psychickej odolnosti (resiliencia)** - rozvíjame ju prostredníctvom hry. Deti sa učia vyrovnávať s neúspechom, prehrou, učia sa odolávať prekážkam, nepriaznivým udalostiam, preberajú na seba riziká, za ktoré nesú vlastnú zodpovednosť.

Medzi oboma zónami je **ŠTRUKTUROVANÁ HRA** – edukačná/didaktická hra

individuálne potreby a predpoklady dieťaťa,
potreby jeho zdravej socializácie.

Poznáte znaky osobnostne orientovaného prístupu, kde je v našej škole **centrum záujmu DIEŤA**?

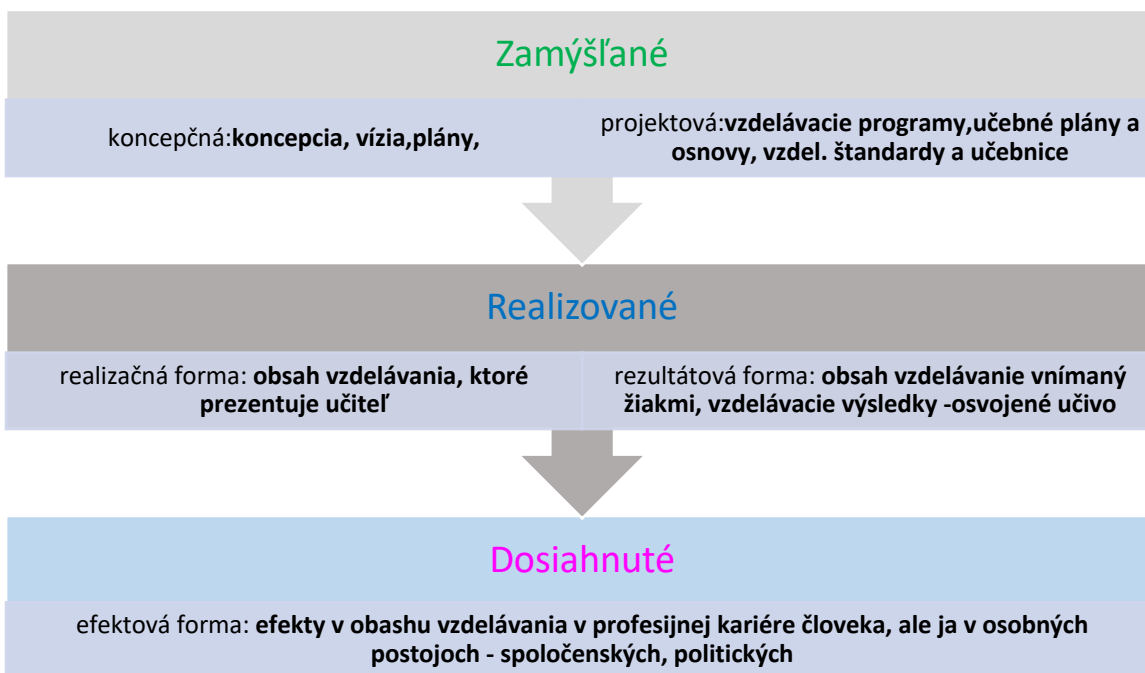
Tieto znaky sú premietnuté aj do všeobecných cieľov výchovy a vzdelávania:

- ▶ **zlepšovať sociálnu aktivitu dieťaťa a naplňovať potrebu sociálneho kontaktu s rovesníkmi i dospelými,**
- ▶ **uľahčovať dieťaťu plynulú adaptáciu na zmenené – inštitucionálne, školské prostredie,**
- ▶ **podporovať vzťah k poznávaniu a učeniu,**
- ▶ **podporovať rozvoj individuálnych spôsobilostí dieťaťa,**
- ▶ **sprostredkovať základy verejnej kultúry a rozvíjať u dieťaťa dimenzie školskej spôsobilosti, aby sa ľahko adaptovalo na následné primárne vzdelávanie,**
- ▶ **umožňovať dieťaťu naplňovať život a učenie prostredníctvom hry, priamej skúsenosti a aktívneho bádania,**
- ▶ **uplatňovať a chrániť práva dieťaťa v spolupráci s rodinou, zriaďovateľom a ďalšími partnermi s rešpektovaním potrieb dieťaťa a vytvárania podmienok pre blaho všetkých detí,**
- ▶ **identifikovať deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a zabezpečovať im podmienky na individuálny rozvoj v súlade s týmito potrebami,**
- ▶ **zabezpečovať dostupnosť a rovnosť vo výchove a vzdelávaní,**
- ▶ **zabezpečovať dostupnosť poradenských a ďalších služieb pre všetky deti,**
- ▶ **získavať dôveru rodičov pri realizovaní výchovy a vzdelávania v inštitucionálnom prostredí.**

„ŠKOLA HROU“ – školské kurikulum

KURIKULUM – „beh života“ školy a dieťaťa otázky ➡ vymedzujúce kurikulum:	
Prečo?	Zmysluplnosť kurikula, ciele, hodnoty, priority, filozofia, koncepcie,
Koho?	Cieľová skupina detí – vekové špecifiká vekovej skupiny- individuálne zvláštnosti – získané skúsenosti
Čomu?	Obsah vzdelávania – čo je potrebné-čo máme sprostredkovať-výber hodnôt – výber zručností
Kedy?	Časové vymedzenie – projekty – celky -ich postupnosť
Ako?	Učebné stratégie, metódy a postupy – smerujúce k efektívnosti – podpora komunikácie detí a kolaborácie v triede – tvorba učebných situácií
Za akých podmienok ?	Vonkajšie podmienky realizácie – právne dokumenty, organizačné podmienky – učebné prostredie – metodická podpora.
S akými efektmi ?	Evaluácia a hodnotenie výsledkov – kritéria kvality, meranie výsledkov- ako a koho budeme informovať.

KURIKULUM – „beh života“ našej školy a našich detí

Skryté kurikulum našej školy

prítomné v denných rutinách, rituáloch, školských normách, ceremoniáloch, počas stravovania, na chodbách, v šatniach....

Odráža sa v úrovni sociálnych zručnostiach, ktoré sa neustále, často aj bez priameho zásahu učiteľa, rozvíjajú cez sociálnu klímu školy, cez učiteľovo konanie a vzájomné vzťahy. Vnímame ho aj v spôsobe hodnotenia dieťaťa, usporiadania triedy, v triednych pravidlách...

Vymedzenie šírky, hĺbky, a rigoróznosti kurikula pre predprimárne vzdelávanie je veľmi náročné. Naša škola stavia na vysokej profesionálnej výške nastavenia celého tímu, prípravu učiteľa. Učiteľovi sa však ponecháva sloboda v rozhodovaní a tvorivosti.

Celý tím školy je nastavený a trénovaný na „hľadanie ideálnej cesty“ a citlivého nastavenia optimálneho kurikula tak, aby každé dieťa bolo v bezpečnom, tvorivom prostredí, ale zároveň bolo šťastné, spokojné, naplnené.

Centrum pozornosti je dieťa, jeho potreby a záujmy, teda táto **osobnostne orientovaná** výchova a vzdelávanie (konvergentné) v našej škole sa realizuje prostredníctvom **HRY – play based curriculum**.

Didaktické ovplyvňovanie kompetencií detí vychádza zo sociokonštruktivistického chápania konceptu kompetencie. Zameriava sa na vysvetlenie didaktických stratégií učiteľa, ktoré musí rešpektovať v predprimárnej výučbe zameranej na rozvíjanie kompetencií.

Ciele predprimárneho vzdelávania vždy ovplyvňovala aktuálna spoločenská a politická situácia a súčasne stav vedy a poznania.

V našej materskej škole uplatňujeme **konvergentnú výchovu a vzdelávanie**.

- Tento **osobnostne orientovaný princíp** sa nám premieta do kvality učebného a organizačného.
- Výsledkom je **spokojné- zvedavé-šťastné dieťa**, ktoré **postupne rozvíja svoj rozvojový potenciál v jeho najširšom rozmere**.

Z hľadiska didaktického ovplyvňovania kompetencií detí vo výučbe v materskej škole vychádzame zo **sociokonštruktivistického chápania konceptu kompetencie**.

Zameriava sa na vysvetlenie **didaktických stratégií učiteľa**, ktoré musí rešpektovať v predprimárnej výučbe zameranej na rozvíjanie kompetencií. Takto sú charakterizované súčasné názory a odporúčania popredných odborníkov našej i zahraničnej pedagogickej verejnosti.

Sme svedkami, keď **21. storočie prinieslo výrazné zmeny v spôsoboch života**. Ide o využívanie rôznych technológií a digitalizácie do bežnej každodennej existencie jedinca. To vyžaduje, aby ľudia disponovali takými spôsobilosťami, prostredníctvom ktorých dokážu zvládnuť tento multimediálny a digitálny svet pre vlastné potreby.

Výučba v **21. storočí by sa mala zásadne líšiť** vo všetkých svojich kategóriách s výučbou v predchádzajúcom období. Podstatou reformy nie je len zmena smerovania a cieľov školy, ale **najmä zmena myslenia učiteľa tak, aby vyvolala následnú zmenu realizácie procesu edukácie a výučby**.

- **V našej materskej škole je centrum záujmu dieťa, jeho potreby.**
- Vnímame ho ako sociálnu bytosť, ktorá má vlastné potreby a záujmy.

nás zaujíma jeho rodinná anamnéza, jeho vzťahy v rovesníckej skupine, v materskej škole.

Dieťa v prostredí materskej školy – kvalita mikroprostredia

- ▶ **Širšie prostredie:** exteriér - Karpaty, vinice – vinárska oblasť, vychádzky, exkurzie, kultúrne prostredie, materiálne a prírodné prostredie, ...
- ▶ **Vecné prostredie a materiálne vybavenie školy: hygienickosť, bezpečnosť, estetickosť, ponuka osobného priestoru pre deti:**
 - **Podnetnosť prostredia** – „provokujúce“ k činnosti a učeniu – zabezpečuje prístup k informáciám, podporuje skúmanie, hry detí, sprístupňuje vzdialenejšiu realitu,..
 - **Slobodný výber činností a aktivít** – zabezpečuje to preberanie zodpovednosti za priebeh a výsledky učenia dieťaťa, uvedomuje si „všetky pre a proti“. Dôležité sú vopred stanovené pravidlá – učiteľka ich zostaví spolu s deťmi. Sú to aj centrá aktivít.
 - **Vytvorenie učebnej situácie zameranej na riešenie problému** – bude mať charakter otvoreného a divergentného prístupu k riešeniu.
 - **Usporiadanie tried s centrami aktivít**
- ▶ **Sociálne prostredie (všetci zainteresovaní): spoločenské prostredie** (javy, stavy, procesy a vzťahy, nielen v rodine, ale a v spoločenskej skupine, v celej spoločnosti...
- ▶ **Organizačné prostredie:** determinovaná je systémom riadenia školy, charakterom plánovania a projektovania edukačných aktivít, organizáciou denných činností, spoluúčasti rodičovskej verejnosti na chode školy.
- ▶ **Učebné prostredie:** systém a ciele vzdelávania, stratégiami, učiteľovou úrovňou – jeho charakterové a profesionálne vlastnosti, flexibilita, profesijné kompetencie, **(alebo riadený proces učenia).**

Základom procesu výučby je fúzia dvoch vzájomne dvoch odlišných procesov, procesu vyučovania, ako **činnosti učiteľa a procesu učenia sa**, ako činnosti dieťaťa (Kostrub, 2008).

Kompetencia je kompaktný celok, ktorý teoreticky môžeme charakterizovať ako komplex kognitívnych štruktúr, ktorý sa prezentuje **v konaní jedinca ako stav subjektu riešiť/vyriešiť javy, problémy a situácie každodenného bytia.**

V **processe výučby**, kde jej efektom má byť **nadobudnutie kompetencií**, musí učenie sa dieťaťa prebiehať činnostne s rešpektovaním nasledujúcich paradigiem:

Učenie sa kompetenciám musí byť pre deti:

- **zmysluplná aktivita** (*zistenia, ktoré dieťa počas aktivity urobí, musí mať pre subjekt aktuálnu uplatniteľnosť v osobnom živote*),
- **spolupracujúca aktivita realizovaná v malých sociálnych/učebných skupinách**,

predchádzajúce poznanie a skúsenosti),

- realizujúca aktivita v autentických problémoch a subjekt aktívne používa **vlastné stratégie myslenia**: *uvažuje, analyzuje, syntetizuje, hodnotí, zovšeobecňuje, aplikuje, pretvára – tvorí,*
- musí mať **dynamický charakter**, kde sa *strieda individuálna činnosť s prácou vo dvojiciach, v malých a veľkých skupinách,*
- **výrazná zaangažovanosť účastníkov** - spolupodieľanie sa, efektívnejšie učenie sa (*činnosťné, skúsenosťné učenie sa*),
- **vytvorený priestor a čas pre diskusiu,**
- **prezentovanie vlastných názorov, postojov, schém, interpretácií a skúseností detí,**
- každý **prezentovaný názor subjektu je akceptovaný** a subjekt sa tak **spolupodieľa na vytvorení spoločného poznania** transformujúceho sa do nadobudnutých a rozvíjaných kompetencií.

V takto orientovanej výučbe zdrojom zmeny v učení sa kompetencií je:

- iný sociálny subjekt, **ktorý s dieťaťom diskutuje, kladie mu otázky,**
- **učenie sa a interiorizácia** (zvnútornenie) naučeného sa, prebieha prostredníctvom **dedukcie** (dieťa pochopí, čo sa naučilo po skončení činnosti, verbalizovaním toho, čo realizovalo a **prostredníctvom otázok**, ktoré mu kladie iný sociálny subjekt (učiteľka, iné dieťa,
- **nastáva reflexia a vyhodnotenie naučeného,**
- **zmena pozície učiteľa** (napr. : určuje učebné skupiny, limituje činnosť, prezentuje deťom konkrétne úlohy aj so spôsobom jej zrealizovania.

Základom výučby zameranej na nadobúdanie a rozvíjanie kompetencií je **vytváranie zmysluplnej pedagogicko- didaktickej situácie (PDS)**. Môžu mať rozmanité trvanie a ich usporiadanie v rámci dňa vytvára denný výučbový celok. PDS je tvorená konkrétnym obsahom a konkrétnou činnosťou účastníkov situácie.

Učiteľ môže realizovať hru, cvičenie, alebo edukačnú/učebnú aktivitu v celotriednych alebo skupinových usporiadaniach. Sú svojim charakterom výrazne odlišné. Spoločným prvkom je **aktívne učenie** sa aktérov činnosti vo **vzájomnej kooperácii, kolaborácii, proces vyjednávania významov, realizovanie diskurzívnych a sociálnych praktík.**

Hra ako základná ľudská činnosť je aktivita odrážajúca sociokultúrnu realitu v osobitnom spracovaní subjektom. Je slobodnou a dobrovoľnou aktivitou založenou na sebauplatnení a sebarealizovaní jedinca/dieťaťa.

Hra je v oblasti **sociálnych zručností a emócií veľmi dôležitá**. V hre deti spoznávajú vlastnosti a správanie rovesníkov – učia sa im rozumieť. Prostredníctvom hry sa učia vzájomnej spolupráci, učia sa vzájomnému rešpektu, riešia rôzne situácie. Učia sa riešiť

morálnym pravidlám.

Princípy tvorby edukačnej/učebnej aktivity ako problému, (aby podmieňovala nadobúdanie a rozvíjanie kompetencií detí) sú:

Učiace sa subjekty u nás majú tieto možnosti:

- **uvažovať a realizovať rôzne činnosti** (nie len jednu napr.: vystrihovať),
- **klásť otázky sebe samému a iným,**
- **kriticky hodnotiť, ohodnocovať, vyhodnocovať,**
- **rozmýšľať o fyzikálnych, logických, matematických, prírodovedných javoch, sociálnych javoch, komunikačných spôsoboch, umeleckom vyjadrovaní sa a pod.,**
- **dávať javy a predmety do vzájomného vzťahu a porovnávať,**
- **rozmýšľať o dôsledkoch činnosti a súčinnosti jednotlivých javov a objektov,**
- **riešiť rozmanitými spôsobmi,**
- **dospieť k rôznym zisteniam a výsledkom,**
- **realizovať akciu:** od manipulácie, cez pokusy, experimenty, až po tvorbu vlastných detských projektov,
- **zistiť dôsledky vlastného konania.**

V každej triede sú centrá aktivít - podporujú **samostatnosť dieťaťa** a súčasne umožňujú vytváranie malých sociálnych/učiacich sa skupín, pretože dieťa si centrum vyberá samostatne, výber vyjadruje prihlásením sa. Tu sa pripravujú a realizujú hry, edukačné/učebné aktivity a cvičenia.

Na základe dobrovoľného vstupu a slobodného výberu učiaci sa subjekt realizuje také činnosti, o ktoré má záujem a ktoré mu umožňujú rozvíjať tie kompetencie, ktoré aktuálne potrebuje a sú pre neho dôležité.

V centre aktivít počas hier a edukačných/učebných aktivít dieťa dokáže samostatne alebo **v kooperácii a kolaborácii** (v spolupráci) riešiť problémy, ktoré mu učiteľka prezentuje, dokáže si samostatne vybrať pomôcky alebo herné symboly a doplniť aktivitu alebo hru o vlastné aktuálne záujmy.

Centrum ako štrukturovaný priestor **vytvára podmienky pre intenzívne vyjednávanie a realizovanie diskurzívnych praktík** (postupujúci rozumovo; spôsob myslenia s postupným uvedomovaním si všetkých súvislostí logicko-deduktívnym vyvodzovaním), **podporuje realizovanie sociálnej interakcie medzi deťmi navzájom a umožňuje aktívne učenie sa dieťaťa.**

a prežíva vlastný úspech/neúspech, (omyl je chápaný ako cesta k získaniu a rozvíjaniu kompetencií).

Možnosti skúšania, pozorovania, experimentovania, overovania, vysvetľovania, bádania v reálnom kontexte umožňujú učiacim sa subjektom vytvoriť autonómne reálne riešenia/vyriešenia učebných situácií.

Efektívne učenie a efektívny štýl komunikácie (Princíp mentálnej transformácie ako proces interiorizácie (zvnútorňovania) zdôrazňuje Vygotskij (1976) ako dôležitý princíp učenia sa).

Efektívne učenie je podmienené **efektívnym štýlom komunikácie**:

- ☞ keď jedinec má možnosť v činnosti "**skúšať**", čo dokáže a čo nedokáže,
- ☞ prebieha učenie sa pokusom a omylom, jedinec môže neustále vyhodnocovať dôsledky vlastného konania,
- ☞ potrebuje **poskytovanie permanentnej spätnej väzby** učiacemu sa – neustále **vyhodnocovanie vlastnej činnosti** a dôsledkov vlastnej činnosti, len tak dokáže jedinec samostatne nachádzať vlastné nedostatky v realizovaní kompetencie,
- ☞ **spätnú väzbu mu poskytujú ostatní účastníci hry** alebo edukačnej/učebnej aktivity, prípadne učiteľ.

V triedach sme vytvorili nasledovné centrá aktivít:

- ☞ **komunikačné centrum:** obsahuje: detské knihy a encyklopédie, materiál pre slovnú banku, vlastnoručné vyrobené knihy, katalógy, časopisy, písacie, kresliace, lepiace potreby, tlačiarenské pomôcky, jazykové symboly, piktogramy, rôzne pomôcky na písanie, knihy na čítanie a prezeranie, vlastné časopisy, materiály vhodné na strihanie,
- ☞ **matematicko-logické centrum:** obsahuje: číselné symboly, číselné hry, kalkulačky, hra kyvadlo, rôzne médiá podľa možností materskej školy, pomôcky na písanie, hlavolamy, pomôcky na tvorbu množín, doprava,
- ☞ **prírodovedné centrum:** obsahuje: vamičky s vodou, pieskom, hlinou, drevom, doskami, drôtom, bublifuky, katapulty, pomôcky na vedecké experimentovanie a bádanie, pomôcky na sadenie rastlín, pomôcky na rôzne experimenty, odpadový materiál, prírodniny,

značky na ranné cvičenie, pomôcky na zdravotné cvičenia a relaxáciu, pomôcky na športovú pohybovú činnosť, pomôcky na drobnú motorickú činnosť, pomôcky na skladanie, strihanie, lepenie, drobný materiál využiteľný na činnosti -navliekanie a pod., prírodný materiál, technický materiál,

☞ **umelecké centrum: obsahuje:** materiál na výtvarnú, zobrazovaciu činnosť, stojany na výkresy, plastelína, hmoty, odpadový a prírodný materiál, hudobné nástroje, ľahko ovládateľné hudobné a rytmické nástroje rekvizity, oblečenie na divadelnú činnosť, prehrávač, pomôcky na počúvanie hudby a tanečnú improvizáciu a pod.

Príručka pre rodičov predškolákov: „Na ceste do školy, nie si sám...“

Naša škola poskytuje rodičom konzultácie, ale aj rôzne príručky – pomocné manuály.

Pomáhajú pripravovať dieťa na úlohu školáka nielen v školskom prostredí. V rámci osobných konzultácií s rodičmi spoločne hľadáme spôsoby ako efektívne eliminovať problematickú oblasť dieťaťa. Prostredníctvom rodinnej anamnézy ponúkame rodine vhodné výchovné opatrenia, ktoré korešpondujú v rodinnom, ale aj školskom prostredí tak, aby všetky princípy zodpovedali zdravému vývinu dieťaťa ale aj celej rodiny.

Manuály (príručky) ponúkame hlavne z dôvodu komplexného oboznámenia sa s princípmi výchovy a vzdelávania školy v kočke. V domácom prostredí si tu nájdú množstvo dôležitých informácií a inšpirácií, vrátane pracovných listov. Treba mať na pamäti, že na dosiahnutí dostatočnej úrovne školskej spôsobilosti dieťaťa sa okrem jeho vlastného biologického vývinu sa aj významnou mierou podieľa aj vhodné výchovné pôsobenie. Naším zámerom je, aby sa táto príručka stala ozajstným pomocníkom a sprievodcom na ceste do základnej školy. Nachádza sa v nej množstvo námetov, aktivít, hier a cvičení vhodných pre stimuláciu dieťaťa predškolského veku. V prípade nerovnomerného alebo oslabeného vývinu jednotlivých schopností potrebných pre úspešné zvládnutie nárokov prvého ročníka je potrebné s dieťaťom pracovať zámerne a efektívne.